

Procházka paralelním světem

Většinu svého života strávil **Adolf Wölfli** v blázcinci. Náhled do tvorby jednoho z nejoriginálnějších umělců 20. století nyní nabízí Galerie hlavního města Prahy.

TOMÁŠ POSPISZYL

Adolf Wölfli (1864–1930) vnímal svět jinak než lidé v jeho okolí. Hranici mezi realitou a fikcí měl posunutou až kamsi k obzoru, kde jedno s druhým splývá. Pravděpodobně trpěl schizofrenií. Faktem zůstává, že Wölfli byl po neradostném dětství a dospívání v roce 1895 zavřen na psychiatrickou kliniku nedaleko Bernu, kde zůstal až do své smrti. Tam během čtvrtstoletí vytvořil monumentální umělecké dílo zahrnující výtvarné umění, literaturu i hudbu. Dnes je považováno nejen za pilíř art brut či umění outsiderů, ale umění vůbec.

Obsahem tvorby Adolfa Wölfliho nebylo nic menšího než stvoření světa. Lze namítnout, že každý z nás si vytváří svůj vnitřní svět, o to víc umělci. Rozsah Wölfliho osobní mytologie však přesahuje i ty nejmegalomanské představy. Zůstalo po něm 25 000 stran textu a více než tři tisíce kreseb a koláží. Jen pro představu, jak podobný rozsah vypadá: na dokumentární fotografii vidíme dva komíny z na sebe naskládaných listů, přičemž ten vyšší se dotýká stropu místnosti. Podobně fascinující je i obsah Wölfliho díla. Pro svůj svět vymyslel novou geografii, historii, a dokonce i řády číslovek.

Od kolébky k rekviem

Chronologie výstavy je současně chronologií Wölfliho imaginárního světa. Otvírá se fiktivní autobiografií *Od kolébky ke hrobu*, ličící autorovo idealizované dětství i vlastní budoucnost. Následně *Zeměpisné a počítačské sešity* popisují vesmír stvořený „svatým Adolfem“, jak sám sebe označoval. *Sešity písní a tanců* pak opěvují jeho velkolepé dílo. To Wölfli završil *Smutečním pochodem*, rekviem za sebe sama, využívajícím abstraktní notaci pomocí ornamentů a čísel. Svůj svět Wölfli netvořil z ničeho. Recykloval své vlastní traumatizující zážitky i celou evropskou civilizaci. Do svých koláží zařazoval obrázky z časopisů a psané texty vycházející z populárních literárních žánrů. Jak ukázaly rekonstrukce jeho hudebních skladeb, mají někdy formu mazurky nebo polky.

Průřezová výstava Adolfa Wölfliho je pro Galerie hlavního města Prahy, jež ji spolupopírá, dramaturgicky logickým krokem završujícím dlouhodobou spolupráci se

sdužením ABCD. To zde již představilo nejen vlastní sbírku, ale i legendární sbírku psychiatra Pinzhorna.

Daniel Baumann, zástupce Nadace Adolfa Wölfliho, ocenil způsob, jakým souzní architektura Domu U Kamenného zvonu s Wölfliho dílem. „Je to jako procházka mozkem,“ popsal pocit, který divák při prolézání malých a stylově rozdílných místností má. Doprovázejí ho přitom nejen zvětšeniny detailů Wölfliho kreseb, ale ze skrytých reproduktorů i interpretace Wölfliho skladeb v podání Miroslava Černého. Výstavu doprovází obsáhlý knižní katalog s překlady umělcových literárních textů. Samostatným dílem jsou také webové stránky výstavy, představující paralelní pokus o zprostředkování celku Wölfliho díla.

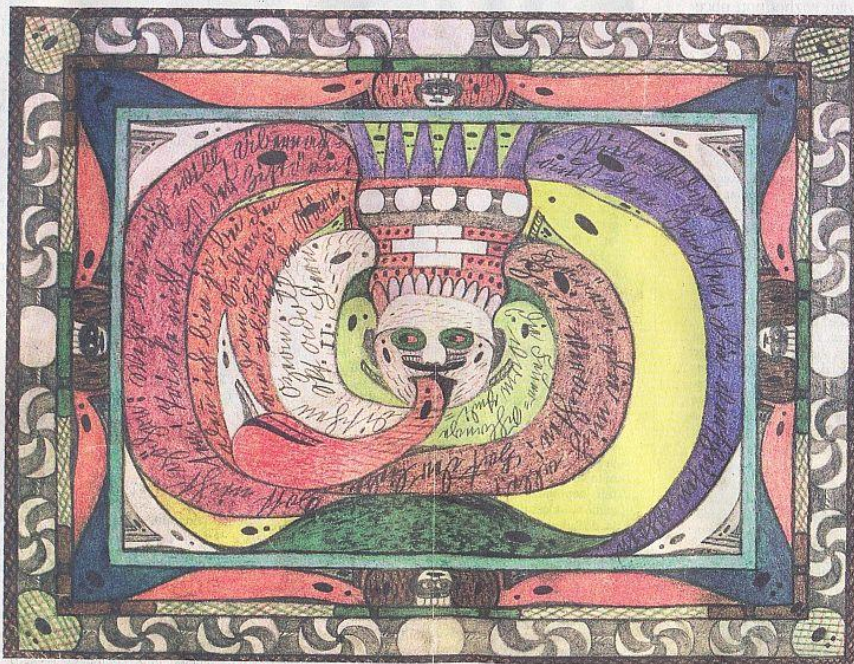
Adolf Wölfli patřil k lidem, které společnost z nedostatku jiných kategorií označuje za nemocné. Přitom jde o osoby schopné vytvářet nesmírně působivé umění. Wölfli se postupně stal jakousi ikonou jinnosti. Jeho soukromý a podle běžných měřítek i dosti šilený vesmír dokáže oslovit téměř každého.

V konfrontaci s ním se najednou sami sebe ptáme, co to vlastně jinakost je, kde, jestli někde, jsou její hranice.

Z kliniky na Documenta

Sám Adolf Wölfli si dobře uvědomoval, že je umělcem, a dokonce neváhal se svými kresbami obchodovat. Jako tvůrce ho obdivoval surrealistický papež André Breton a jeho příklad pomohl Jeanu Dubuffetovi definovat myšlenku art brut. Adolf Wölfli přitom patřil k těm, kteří hranice užce definovaného art brut záhy překročili. Zasluhu na tom měl i proslulý kurátor Harald Szeemann. Ten už v 70. letech minulého století postřehl, že se Wölfliho práce v podstatě neliší od díla některých umělců, jakými byli například Joseph Beuys nebo Marcel Duchamp. Na ostře sledované výstavě Documenta 5 je vystavil bok po boku, nehlédě na tradiční hodnocení či diagnózu.

Přes svou kanonizaci není Wölfli jednou provždy uzavřenou kapitolou. Daniel Baumann dodává: „V díle Adolfa Wölfliho vždy zůstane tajemství, nejde ho beze zbytku vysvětlit.“ A to platí i o našich, ať už na první pohled jakko-

Sv. Adolfa čtyřhradý prs-ten v indickém oceánu. Kresba Adolfa Wölfliho z prodejní série „brotkunst“ z let 1920 až 1921.

FOTO ADOLF WÖLFLI, CZ

sdužením ABCD. To zde již představilo nejen vlastní sbírku, ale i legendární sbírku psychiatra Pinzhorna.

liv banálních životech. Z výstavy **Adolf Wölfli / Stvořitel** stvořitele univerza Wölfliho nikdo neodejde s jasnou odpovědí, co si o tom, co právě viděl, má vlastně myslet.

Adolf Wölfli / Stvořitel Univerza
Galerie hlavního města Prahy
a o. s. ABCD, Dům U Kamenného zvonu, Praha, do 27. května

inzerce

Přidejte se!

